

INTERVENTIE

Michael Lind van de New America Foundation. Dat er een grote spanning bestaat tussen immigratie en rijpe verzorgingsstaten illustreerde hij aan de hand van een vergelijking tussen Texas en Californië. In de ene staat leidde illegale immigratie tot volksoptstanden, in de andere niet. Lind betoogde dat in immigratiesamenlevingen universalisme verre te verkiezen is boven *means testing* om multiculturele spanningen te voorkomen.

Volgens David Miliband, momenteel milieu-minister in het Blair-kabinet, is er reden tot optimisme over de politieke toekomst van links. Politiek rechts is verscheurd door de tegenstelling tussen het conservatisme enerzijds, het geloof in de markt anderzijds. Behoud en markt zijn tegengestelde krachten. Links daarentegen kan zijn idealen van individuele ontplooiing, sociale rechtvaardigheid en de werking van de markt goed verenigen.

RENÉ CUPERUS

Medewerker Wiardi Beckman Stichting

Eerste prioriteit: kunst- en cultuureducatie

De fundering van het belang van de kunsten berust uiteindelijk in de waarde van de individuele beleving van het kunstwerk. Kunst, aldus Rudi Fuchs, stelt de mensen in staat 'om dingen te onderscheiden die anders zijn dan normaal'. 'Het kunstwerk bevordert individualiteit en tolerantie. Ervaring van kunst, vreemd en merkwaardig, kan de mensen helpen hun identiteit te ontdekken. Kunst dwingt mensen hun vooroordelen te toetsen.' Daarnaast hebben kunst en cultuur vanzelfsprekend ook belangrijke maatschappelijke functies.

In de laatste programma's van de PvdA hebben kunst en cultuur echter over het algemeen een beperkte en tamelijk geïsoleerde plek ingenomen. Het zou goed — en ook veel overtuigender — zijn om kunst en cultuur een meer integraal onderdeel van onze politieke benadering te maken: alleen dan zullen zij het gewicht krijgen dat hen toekomt

en is hun positie en belang beter plaatsbaar en verdedigbaar. Ik zie tenminste drie perspectieven van waaruit een dergelijke benadering zou kunnen starten.

Waar Van Aartsen al eerder het politieke debat opende over toekomstbeelden voor Nederland met zijn onversneden keuze om van Nederland het New York van Europa te willen maken, lijkt het een prima perspectief voor de PvdA om het Nederland van Europa te willen blijven. Het Nederlandse model, met zijn op coöperatie gerichte levensstijl, zijn overlegcultuur, respect voor minderheden, bindend en collectief georiënteerd leiderschap vindt zijn wortels in de gezamenlijke strijd tegen het water, de vroeg-burgerlijke handelscultuur van de Republiek en de geschiedenis van minderheden: de gedeelde, gedecentraliseerde macht. Het Nederlandse model werkt lang niet altijd goed. Het behoeft bij tijd en wijle een check-up en aanpassing aan nieuwe omstandigheden. Maar in de kern is het een uitstekend overlevingsmodel in tijden van mondialisering. Om het Nederlandse model levensvatbaar en levend te houden moeten de centrale elementen ervan, waaronder de culturele zorgvuldig overgedragen worden. De culturele identiteit en de rol van de kunsten daarin vindt wortels in de Gouden Eeuw — waarin de rol en betekenis van de beeldende kunst direct verbonden waren met de vroeg-burgerlijke cultuur van het stedelijk patriciaat en waarin een waarlijk Hollandse school ontstond — maar is ook geworteld in andere perioden van onze geschiedenis, zoals het burgerlijk réveil na de Franse tijd of de jaren vijftig, met de opkomst van de vijftigers als vervolg op de Tweede Wereldoorlog en als voorafschaduw van de woelige jaren zestig. De overdracht van de cultuur en de kunstzinnige erfenis van Nederland draagt aldus bij aan het vitaal houden van een Nederlands model in bredere zin — en hoort daarom een integraal onderdeel uit te maken van ons onderwijs.

De komende jaren zal het vraagstuk van integratie niet van de agenda verdwijnen, wel van karakter veranderen. Een van de kernvragen is: betekent integratie niet ook het zich voegen in een levendige culturele traditie, daarmee die traditie

7

INTERVENTIE

zelf weer van nieuwe brandstof voorzien? De culturele traditie of canon is geen eenzijdige uitvergroting van enkele onderdelen van onze geschiedenis, maar een breed en divers palet van culturele invloeden, samenvloeiend en botsend in wat men het Nederlandse culturele erfgoed zou kunnen noemen (zie Els van der Plas in het wbs jaarboek 2005 over Cultuurpolitiek). De overdracht van het culturele erfgoed zal Nederland beter toerusten voor vraagstukken van immigratie en integratie; en een steviger context bieden voor diversiteit en de ontmoeting van verschillende culturen.

Drie voorbeelden uit de twintigste eeuw. De bouwkunst van de Amsterdamse School munt niet alleen uit door zijn esthetische kracht en rijkheid aan detaillering, maar heeft ook een belangrijke rol gespeeld bij de integratie van de arbeiders in het maatschappelijk geheel en de stedelijke samenleving. De veelzijdige fotografie in Nederland heeft met fotografen van grote kwaliteit het beeld, of de identiteit, van Nederland vastgelegd als een moderne, stedelijke industriële samenleving in al zijn facetten. Voor een interessante ontmoeting was de Marokko-tentoonstelling in de Nieuwe kerk in Amsterdam van grote waarde.

De waarde van kunst en cultuur voor de vorming van identiteit en diversiteit geldt niet alleen voor de maatschappij als geheel, maar ook voor de individuele burgers. Wanneer zij tijdig — en dat is in het algemeen: vroeg — in aanraking komen met de wereld van de kunsten, kan dat hun persoonlijke ontwikkeling ten goede komen, doordat hun inlevingsvermogen en sociale vaardigheden sterk worden gestimuleerd (zie Joop Doorman, eveneens in het wbs jaarboek 2005).

- 8 De huidige economische periode wordt gekenmerkt door nieuwe vormen van innovatie en ondernemerschap, zowel op het gebied van zakelijke en persoonlijke dienstverlening als op dat van industriële bedrijvigheid. Kleine bedrijven, technologische pioniers, gerichtheid op de persoonlijke wensen van de klant, flexibiliteit: ze horen bij het tegenwoordige economische verkeer. Ook het culturele landschap verandert, met meer nadruk op het aantrekken en binden van (nieuw) publiek, een meer gemengde financiering, cultureel ondernemerschap en een

— soms te eenzijdige — nadruk op het belang van kunst en cultuur voor andere maatschappelijke sectoren, waaronder de economie.

In het bijzonder voor de economische toekomst van de grote steden is de betekenis van het culturele klimaat, de creatieve industrie en het cultureel ondernemerschap van grote betekenis, aldus onder meer de analyse van de Amerikaanse econoom Richard Florida — die niet alleen in Nederland veel aandacht heeft getrokken. Ook op het terrein van ruimtelijke ordening kan de betekenis van kunst en cultuur groot zijn, met onder meer een interessante rol voor de (vooraanstaande) Nederlandse architectuur. Het zou buitengewoon onverstandig zijn de waarde van kunst en cultuur uitsluitend aan de directe economische betekenis te willen aflezen, maar het kan geen kwaad ons te realiseren dat de wereld van kunst en cultuur wel degelijk een belangrijke bijdrage kan leveren aan een klimaat van innovatie en ondernemerschap in meer algemene zin. En daaraan is in Nederland beslist behoefte.

Veel aandacht is de laatste jaren uitgegaan naar de besluitvormingssystematiek over de subsidiegelden en de verdeling van de overheidsmiddelen. Dat zijn geen onbelangrijke kwesties, maar ze zitten het debat over de grondslagen van een sociaal-democratische cultuurpolitiek danig in de weg. Wat mij betreft zou de PvdA zich de komende periode moeten concentreren op één prioriteit: er voor zorgen dat kunst- en cultuureducatie stevig worden verankerd in het basis- en voortgezet onderwijs in Nederland. Alleen door kunst- en cultuureducatie een integraal onderdeel te maken van het curriculum wordt een stevige basis gelegd voor de overdracht van ons culturele erfgoed; voor deelname aan het culturele leven later; en voor de ontwikkeling van individuele talenten. Natuurlijk is het aardig dat er tijdelijk geoordeelde subsidie is voor culturele uitstapjes op school. Het is evenzeer aantrekkelijk dat brede scholen culturele activiteiten kunnen aanbieden in hun naschoolse programma's. Maar als we kunst en cultuur echt serieus willen nemen, dan horen we ze niet naar de marges van het schoolprogramma te verbannen, maar ze te behandelen als een kernvak zoals rekenen of wiskunde. Dat betekent dat we de ontwikkeling van een curriculum en

INTERVENTIE

de opleiding van onderwijzers en leraren evenzeer serieus moeten nemen. De oprichting van een instituut voor kunst- en cultuureducatie, vergelijkbaar met het Freudenthal Instituut zoals dat nu voor de wiskunde bestaat, zou daarvoor een eerste stap kunnen zijn. Als de PvdA aan deze ene prioriteit zou vasthouden, zou zij meer voor de kunsten en cultuur betekenen dan zij kan bereiken met schaaf- en timmerwerk aan de subsidiesystematiek.

Wie zijn oor te luisteren legt in de wereld van

kunst en cultuur zal vaak de volgende hartekreet horen: laat de politiek nu eens blijk geven van waardering en respect voor de enorme inspanningen en kwaliteit die kunstenaars in Nederland leveren op alle terreinen van kunst en cultuur. Het verkiezingsprogramma van de PvdA van 2006 zou daar een begin mee kunnen maken.

FRANS BECKER

Medewerker Wiardi Beckman Stichting